

Filmski četvrtak u Hrvatskom državnom arhivu: Čudo u Mraclinu, 15. rujan 2022.

U pratnji profesorice Sande Franković i dr. Dane Petkovića učenici 4.d razreda prisustvovali su projekcijama vrlo poučnog sadržaja u Hrvatskom državnom arhivu. Filmski četvrtak u HDA pokrenut je 2013. godine radi popularizacije i promocije filmskoga arhivskog gradiva koje je pohranjeno u Hrvatskome filmskom arhivu.

U okviru projekcije iz nacionalne zbirke Hrvatske kinoteke 15. rujna 2022. održan je program pod nazivom *Čudo u Mraclinu*.

Svrha posjeta bila je edukacija o djelovanju Škole narodnog zdravlja Andrija Štampar na područjima Hrvatske i razumijevanje značaja socijalne medicine.

U okviru projekcije prikazani su kratki filmovi i isječci koji su nastali u sklopu filmske produkcije Škole narodnog zdravlja u razdoblju od dvadesetih do četrdesetih godina prošlog stoljeća, a vjerno opisuju način i kvalitetu života u to vrijeme.

Školu narodnog zdravlja "Andrija Štampar" Medicinski fakultet u Zagrebu utemeljio je 4. rujna 1926. godine Andrija Štampar uz pomoć Rockefellerove fondacije. Škola je osnovana kao ogranak zajedničke ustanove pod imenom Higijenski zavod sa Školom narodnog zdravlja u Zagrebu kojoj su 1926. godine bile pridružene i druge ustanove na više lokacija u Zagrebu.

Prije II. svjetskog rata Škola je imala važnu ulogu u prosvjećivanju pučanstva i provođenju različitih javnozdravstvenih akcija. Organizirala je izvođenje asanacijskih radova na selu, higijensko-domaćinske tečajeve, osnovala je Seljačko sveučilište, provodila je zdravstveno prosvjećivanje putem javnih predavanja, izložaba, plakata, brošura i filmova, obrađivala statističke podatke i informacije o zdravstvenom stanju pučanstva, proizvodila cjepiva i serume. Od popularnih knjiga koje je Škola izdavala najznačajnije su bile čitanke o zdravlju, koje su bile edukativni materijal u provođenju javnozdravstvenih akcija.

Andrija Štampara koji je i sam bio kinoamater, prihvatio je ideje socijalne medicine o promidžbi putem obrazovnih i namjenskih filmova pa je 1927. godine u Školi utemeljen Foto-filmski laboratorij. Do 1941. proizvedeno je oko 100 filmova. Među uglavnom dokumentarnim namjenskim i obrazovnim filmovima, o temama iz higijene, medicine i seoskoga gospodarstva, zapaženi su i etnografski filmovi.

Film "Jedan dan u turopoljskoj zadruzi" iz (1933.) godine D. Chloupeka bio je nagrađen 1960. na Drugom međunarodnom festivalu etnografskih i socijalnih filmova u Firenci. Škola narodnog zdravlja razvila je značajnu filmsku proizvodnju namjenskih filmova. Iako je osnovna namjena te proizvodnje bila snimanje zdravstveno

obrazovnih filmova, čvrsta povezanost Škole s hrvatskim selom utjecala je na to da su u sklopu njezine filmske djelatnosti nastali brojni etnografski filmski zapisi o načinu i uvjetima života na selu, te oblicima seoske tradicijske kulture. Snimani skromnom tehnikom, ali s istančanim darom zapažanja prirode i života ljudi, to su prvi sustavno snimani etnografski filmovi s informacijama o životu i radu ljudi koji obuhvaćaju stanovanje, rad u kući, u polju ili u tvornici, te napomene o zdravstvenom stanju vezanom uz način života i tradicionalne seoske običaje.

Zašto baš Mraclin?

Na prijelazu 1926. na 1927. godinu u Mraclinu su poduzimane koordinirane tehničke, medicinske, poljoprivredne i kulturne mjere koje su za cilj imale uklanjanje izvora zaraze i ublažavanje socijalnih bolesti. U Mraclinu je generacijama velik problem bio loše zdravstveno i higijensko stanje sela i prisutnost tuberkuloze. Smrtnost novorođenčadi, primjerice, bila je iznad 50 posto. Kroz Mraclin je prolazila željeznica, pa je bio dostupniji od nekih drugih mjesta. Obzirom na tešku zdravstveno-higijensku situaciju, upravo je Mraclin odabran za javno-zdravstvenu akciju kakva dotad nije zabilježena nigdje u svijetu. Novcem Rockefellerove fondacije, na čelu s Andrijom Štamparom, u Mraclinu se počela graditi ambulanta, javno kupatilo, gradili su se razni higijenski objekti, kao i zidane gnojnice te nužnici kakvi do tad nisu postojali. Uz to, riješen je i problem odvodnih voda i izgrađeni su nogostupi. Selo Mraclin vjerojatno je najvažnije mjesto djelovanja Škole narodnog zdravlja. U njemu je snimljen najpoznatiji i nagrađivani film navedene Škole: “Jedan dan u turopoljskoj zadruzi” u kojem su autori rekonstruirali izgubljeni tradicionalni život na selu. Selo Mraclin je nakon toga postalo simbol suvremenog života jer je u njemu Škola narodnog zdravlja provela ogledni projekt higijenske i komunalne asanacije sela, koji je bio glasovit i u svjetskim razmjerima.

Nakon pozdravne riječi g. Kukoča program je otvorila Ženska vokalna skupina Dučeca sa svojim voditeljem Antunom Kottekom, koji je na klavijaturi lagano pratio nijeme slikopise. Božica Krznarić pročitala je sjećanja svojih roditelja, koji su kao mladi bračni par igrali u “Jednom danu...”, a kraće uvode u filmove dao je akademik Ratko Cvetnić. Uz Dučec, suorganizator ovog događaja bilo je i Društvo žena “Anđela Lovreković”. Sat i pol programa brzo je prošlo, a vokalistice su službeni dio završile pjesmom “Mraclin, selo milo”. Ova se lijepa večer u prekrasnoj secesijskoj zgradi Arhiva nastavila uz prigodni domjenak.

Prikazani filmovi:

Jedan dan u turopoljskoj zadruzi, 1933., Drago Chloupek, 26 min. Film je dostupan na poveznici: <https://www.youtube.com/watch?v=3saYC9FBbus>

Sa našeg sela (isječak), 1942., Aleksandar Gerasimov, 2 min.

Andrija Štampar – studijska putovanja (isječak), oko 1930., Andrija Štampar, 2 min.

Asanacija sela (isječak), 1930., Kamilo Brossler, 21 min.

Seljački stanovi (isječak), 1941., Aleksandar Grasimov, 2 min.

Majčine pogreške plaćaju djeca (isječak), 1939., Drago Chloupek, 2 min.

Yazdan Fayyaz, 4.d

